

Józef Glemp

Ks. Edward Van Blericq (1895-1946)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 15/3-4, 293-295

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Edward Van Blericq (1895—1946)

Urodził się dnia 21. VII. 1895 r. w Koronowie na Pomorzu, jako syn kupca. Matka nazywała się Janina z Żurawskich. Egzamin maturalny złożył w gimnazjum w Brodnicy dnia 13. VIII. 1914 r. Wcielony do wojska niemieckiego, przez cztery lata przebywał na wojnie. Wróciwszy z wojny stwierdził u siebie powołanie do stanu duchownego i w maju 1919 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Pelplinie. Tu jednak przeżył okres wahań. Za namową swego krajana ks. prefekta Józefa Nowackiego, późniejszego znakomitego historyka, przeniósł się od sierpnia 1920 r. do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Jeszcze przed końcowym egzaminem zwanym „*rigorosum*”, w styczniu 1922 r., gdy zwolniło się jedno stypendium studenckie w Strasburgu, polecony przez grono księży profesorów, udał się Van Blericq na tamtejszy uniwersytet, by studiować prawo kanoniczne. Zdobył sobie szybko uznanie dzięki prawości charakteru i postępom w zdobywaniu wiedzy. Dnia 30. VI. 1922 r. tak pisał o Blericqu wicedziekan fakultetu teologicznego przy uniwersytecie w Strasburgu do kardynała Hlanda: „*Dans l'espace de quatre mois, il a su assez de français pour écrire, dans notre langue, une dissertation de huit grandes pages. Ses connaissances lui ont valu une mention que nous n'avons encore jamais décernée depuis trois ans: la mention très bien... Elle peut être fier de son futur prêtre*”.

W r. 1922 uzyskał Van Blericq bakalaureat, w następnym roku licencjat, a w r. 1924 doktorat z prawa kanonicznego. W tym też roku przyjął święcenia kapłańskie. Następny rok spędził w Rzymie, gdzie uczęszczał na „*studium*” przy Kongregacji Soboru i odbył roczną praktykę w studium Roty Rzymskiej. Na rok akademicki 1925/26 został wysłany do Lwowa, aby tam pod kierunkiem prof. Abrahama zapoznać się z historią prawa kościelnego w Polsce.

Mimo uzdolnienia prawniczego i dobrego przygotowania, dorobek naukowy ks. Blericq'a jest niewielki. Jako mansjonariusz przy kościele kolegiackim w Poznaniu (15. XI. 1926 — 1. X. 1928), gdzie od dnia 6. II. 1926 był dodatkowo notariuszem w Kurii Arcybiskupiej, wydał zbiór odpowiedzi i rozwiązań podanych przez Stolicę Apostolską do różnych kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego, pt. „*1917—1927, Responsiones, resolutiones et de cisiones Apostolicae Sedis illustrantes canones Codicis Iuris Canonici et decursu decennii a promulgatione Codicis elapsi in Actis Apostolicae Sedis allisque diariis publicatae. Ad commoditatem et usum venerabilis nostri cleri bene visum est eas quae alicuius practici pro nobis momenti sunt in unum colligere et secundum ordinem Codicis digestas edere*”. Zbiór ten wydano jako dodatek do pierwszego numeru Miesięcznika Kościelnego dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej w r. 1928.

Natomiast całe swoje późniejsze życie poświęcił ks. Blericq pracy w administracji kościelnej i w duszpasterstwie. W październiku 1928 r.

objął urząd kanclerza w Kurii Arcybiskupiej w Gnieźnie, pełniąc jednocześnie funkcję notariusza w Trybunale Metropolitalnym tamże. W r. 1930 został mianowany egzaminatorem prosynodalnym dla archidiecezji gnieźnieńskiej oraz wiceoficjałem Trybunału Metropolitalnego w Gnieźnie, którym zaczął kierować jako oficjał od r. 1933. W tym samym roku powołany został do gremium Kapituły Metropolitalnej w Gnieźnie.

Kardynał Hlond, wobec zbliżającej się pożogi wojennej, mianował ks. Blericq wikariuszem generalnym na archidiecezję gnieźnieńską, przekazując mu wszystkie możliwe uprawnienia. Nieuznawany przez władzę okupacyjne, sprawował ks. B. rządy w archidiecezji wśród bolesnych okoliczności niszczenia wszystkiego co polskie i katolickie. Musiał bezsilnie patrzeć na dewastację kościołów, na deportację lub zagładę niemal całego duchowieństwa diecezjalnego. Nie załamał się nigdy. Dnia 2. IX. 1940 r. zdołał wysłać do Papieża list z prośbą o wszczęcie rozmów z rządem niemieckim na temat sytuacji Kościoła w archidiecezji. Zgodnie z planem nuncjusza Stolicy Apostolskiej w Berlinie Orsenigo, gotów był sam przybyć do Berlina dla podjęcia tych rozmów. Władze niemieckie jednak nie zgodziły się na to. Aby lepiej poinformować Watykan o sytuacji Kościoła w Polsce, dotarł przez swego zaufanego kapłana (ks. Paweł Matausz) do biskupa berlińskiego Von Preysinga, który lojalnie przekazał informacje Stolicy Apostolskiej. Nadto, razem z biskupem W. Dymkiem, wikariuszem generalnym dla archidiecezji poznańskiej, zredagował obszerną relację po łacinie o religijnej sytuacji Kościoła w rKaju Warty. Relacja z datą 24. IX. 1941 dotarła do Papieża, przyczyniając się do wzmocnienia akcji dyplomatycznej.

W październiku 1939 r. Niemcy zajęli budynek Kurii gnieźnieńskiej dla celów wojskowych a urzędników kurialnych wywieźli do Generalnej Gubernii. Pozostał jedynie ks. Blericq i urzędował we własnym mieszkaniu. Szykanowany przez Gestapo został zmuszony do opuszczenia Gniezna. Pod koniec 1941 r. przeniósł się do Inowrocławia, gdzie pracując duszpastersko wśród Polaków, do końca wojny starał się wypełniać nałożone na siebie zadania. Po wyzwoleniu terenów gnieźnieńskich spod okupacji, powrócił do Gniezna, by na nowo organizować życie duszpasterskie. Był już schorowany i słaby. W dowód uznania za bohaterską postawę podczas okupacji, Stolica Apostolska wydając „breve” podpisane przez Sekretarza Stanu Mons. J. B. Montini, z dnia 3. XI. 1945 r., mianowała go Protonotariuszem Apostolskim. Nigdy tego „breve” nie oglądał. Zmarł dnia 4. II. 1946 r. w Gnieźnie i pochowany został na cmentarzu archikatedralnym. Katedra była wówczas całkowicie zniszczona i nie mogła przyjąć, jak to jest w zwyczaju, doczesnych szczątek zasłużonego kanonika.

Bibliografia

akta personalne „Ks. Blericq E.”, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie (bez sygnatury); *Le Saint Siège et la situation religieuse en Pologne et dans les Pays Baltes, cz. I i II* — Acts et documents de Saint Siège relatifs à la seconde guerre mondiale, Libreria Editrice Vaticana 1967; Smigiel K. ks., *Walka władz hitlerowskich z katolickim kultem religijnym na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej w latach 1939—1945*, — *Studia historyczne*, wyd. K.U.L. Lublin 1968 s. 245 i n.; Sziling J., *Polityka okupanta hitlerowskiego wobec Kościoła katolickiego 1939—1945*, wyd. Instyt. Zach. Poznań 1970 (passim); Palewodziński E. ks., *Archidiecezja gnieźnieńska w latach powojennych (1945—1947)*, — *Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej* 2 (1947) s. 172.

Ks. Aleksy Brasse (1901—1956)

Urodził się jako syn kierownika szkoły, znanego patrioty polskiego, w Siedlcu, pow. Wolsztyn, dnia 17. VII. 1901. W r. 1910 przeniósł się wraz z rodzicami do Berlina, gdzie uczęszczał najpierw do szkoły przygotowawczej, a od r. 1911 do gimnazjum realnego w Stelitz. Egzamin maturalny złożył w marcu 1920 r. i zaraz zapisał się na wydział prawny i ekonomiczny przy uniwersytecie w Berlinie, gdzie również był słuchaczem kursu „Historii literatury polskiej XIX w.”, prowadzonego wówczas w Berlinie przez prof. Brücknera. Podczas wakacji w sierpniu i wrześniu 1920 r. jako student prawa pracował w starostwie w Gostyniu. Po roku studiów uniwersyteckich uzupełnił znajomość języka greckiego i w marcu 1921 r. zdał egzamin do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Studia seminaryjne pogłębiły w nim życie religijne i intelektualne. Wakacje spędzał u ks. Małego (brata matki) w Łagiewnikach Kościelnych. Doskonale zdawał wszystkie egzaminy. Podczas „rigorosum”, za pracę z prawa kanonicznego: „Quomodo reus potest se defendi in iudicio” otrzymał ocenę „optime”. Ks. rektor Janasik, proponując ks. Brassego na studia zagraniczne, tak go charakteryzował: „Posiada zdolności muzyczne... jest usposobienia spokojnego, poważnego. Pilnie wypełniał obowiązki kleryczne. Postępował zawsze w myśl wskazówek przełożonych. Był pobożny gorliwy w służbie Bożej”.

Święcenia kapłańskie otrzymał dnia 18. X. 1925 r. i rozpoczął pracę duszpasterską jako wikariusz przy kościele św. Mikołaja w Inowrocławiu. Z dniem 1. IV. 1927 r. kardynał Ilond, na prośbę biskupa łódzkiego, wysłał go do Łodzi w charakterze prefekta dla szkół niemieckich. Był to trudny okres w życiu ks. Brassego. Skarżył się na ciężkie warunki mieszkaniowe przy parafii św. Krzyża oraz na przemęczenie z nadmiaru pracy, miał bowiem w gimnazjum 16 lekcji religii, a 40 lekcji w szkołach „powszechnych” z językiem niemieckim. Odwołany z Łodzi w r. 1928, skierowany został na studia prawnicze do Rzymu, skąd powrócił w r. 1930, dozywając tam doktorat z praw obojga.